

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร และทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

การตรวจเอกสาร

จากการตรวจเอกสารงานวิจัยที่ผ่านมาสามารถจำแนกผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมถุงมือยาง ส่วนที่สองเป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับโครงสร้างตลาด และส่วนที่สามเป็นการตรวจเอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน และการวิเคราะห์ประหยัคต่อขนาดที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้

1. ผลงานศึกษาเกี่ยวกับอุตสาหกรรมถุงมือยาง

ธนาวรรณ (2539) ได้ศึกษาลู่ทางและโอกาสการส่งออก และผลกระทบจากการมีเขตการค้าเสรีอาเซียน (สำหรับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางพารา) กรณีอุตสาหกรรมถุงมือยาง พบว่า โครงสร้างอุตสาหกรรมถุงมือยางจะถูกกำหนดโดยตลาดส่งออก เพราะกว่าร้อยละ 90 ของผลิตภัณฑ์ถุงมือยางที่ผลิตในประเทศไทยถูกส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป เป็นต้น ส่วนทางด้านประเทศคู่แข่งที่สำคัญได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ โดยเฉพาะประเทศมาเลเซียที่เป็นผู้ผลิตและส่งออกถุงมือยางมากที่สุดในโลกซึ่งมีความได้เปรียบกว่าผู้ผลิตในไทยเกือบทุกด้าน เช่น ด้านภาษีนำเข้าสารเคมีต่ำมาก มีบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญด้านเคมียางอย่างพอเพียง คุณภาพสินค้าที่ผลิตได้มีหลากหลาย เป็นต้น โรงงานผลิตถุงมือยางในประเทศส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งมีกำลังการผลิตน้อยกว่า 500 ล้านชิ้นต่อปี ส่วนมากเป็นกิจการของคนไทยล้วน โรงงานในประเทศส่วนใหญ่ทำการผลิตถุงมือยางประเภทถุงมือยางที่ใช้ในการตรวจโรค เนื่องจากใช้เทคโนโลยีการผลิตไม่ซับซ้อน และมีความต้องการใช้ปริมาณมาก อุปสรรคสำคัญในการผลิตถุงมือยางได้แก่ วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตถุงมือยางคือน้ำยางข้น มีราคาแพงขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงภาวะเศรษฐกิจ และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวของเกษตรกรที่ไม่ดีพอทำให้น้ำยางดิบที่ซื้อจากเกษตรกรมีความไม่สะอาด นอกจากนี้นโยบายการส่งเสริมการร่วมทุนกับต่างชาติไม่เน้นด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี ทำให้บริษัทคนไทยแข่งขันได้ยาก

อติพร (2545) ได้ทำการศึกษาลู่ทางในการขยายการผลิตของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางในทัศนะของผู้ประกอบการ: กรณีศึกษา อุตสาหกรรมยางรถยนต์ อุตสาหกรรมถุงมือยางและอุตสาหกรรมยางรัดของ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรณีอุตสาหกรรมถุงมือยางข้อมูลที่ใช้

ในการศึกษาประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมถุ้งมืออย่างจำนวน 10 ราย เกี่ยวกับแนวทางในการขยายการผลิต และข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการรวบรวมจากหน่วยงานต่าง ๆ จะใช้ข้อมูลมาแปรรูปขึ้นต้นในอุตสาหกรรมภายในประเทศปี พ.ศ. 2543 ผลการศึกษา จากการสัมภาษณ์พบว่าอุตสาหกรรมถุ้งมืออย่างปัจจุบันโรงงานส่วนใหญ่จะผลิตเต็มกำลังการผลิต และมีแนวโน้มจะขยายกำลังการผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากถุ้งมืออย่างเป็นสินค้าที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ซึ่งคนหันมาสนใจในสุขภาพอนามัยกันมากขึ้น ซึ่งเมื่อแนวโน้มการผลิตถุ้งมืออย่างเพิ่มขึ้นจะมีผลต่อการใช้น้ำยางขึ้นที่เพิ่มขึ้นด้วย ส่วนสภาพการแข่งขันในตลาดถุ้งมืออย่างมีมากราคามีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ ดังนั้นผู้ประกอบการที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ ก็จะมีรายได้เปรียบ แต่ทั้งนี้ต้องมีการเร่งปรับปรุงคุณภาพการผลิตให้สูงขึ้นเพื่อที่จะสามารถแข่งขันต่อไปได้ รัฐควรส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการยาง และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด

ศรึชนา (2547) ทำการวิเคราะห์ศักยภาพการขยายตัวของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางพาราที่ใช้น้ำยางขึ้นเป็นวัตถุดิบในประเทศไทย โดยใช้วิธีวิเคราะห์ส่วนผสมผลิตภัณฑ์ (Product mix) ของผลิตภัณฑ์ยางพารา 3 ชนิด คือ ถุ้งมืออย่าง ถุ้งยางอนามัย และ เส้นด้ายยางยืด ภายใต้เงื่อนไขในการผลิตต่างๆ โดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ คือ แบบจำลองลิเนียร์โปรแกรมมิ่ง และทำการทดสอบความอ่อนไหว (Sensitivity analysis) เมื่อราคาผลิตภัณฑ์และราคาน้ำยางขึ้นเปลี่ยนแปลง โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการผลิต การใช้น้ำยางขึ้นการผลิตตลอดจนปัญหาในการประกอบการ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมผลิต 15 ราย คืออุตสาหกรรมการผลิตถุ้งมืออย่าง 7 ราย ผู้ประกอบการการผลิตถุ้งยางอนามัย 3 ราย และผู้ผลิตเส้นด้ายยางยืดจำนวน 5 ราย และใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งรวบรวมจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลจากการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองลิเนียร์โปรแกรมมิ่งพบว่า แผนการผลิตที่เหมาะสมให้ใช้น้ำยางขึ้นทั้งหมดในการผลิตผลิตภัณฑ์ต่อเนื่องในประเทศ 514,421,000 กิโลกรัม จะได้รายได้สุทธิ 42,685,822,640 บาท โดยแผนการผลิตที่เหมาะสมแนะนำให้ผลิต ถุ้งมืออย่าง: ถุ้งยางอนามัย: เส้นด้ายยางยืด ในสัดส่วนร้อยละ 80.98: 12.83: 6.19 ตามลำดับ การผลิตถุ้งมืออย่างมีศักยภาพในการขยายการผลิตสูงสุด รองลงมาเป็นถุ้งยางอนามัย ส่วนการผลิตเส้นด้ายยางยืดยังไม่ควรขยายการผลิต รัฐบาลควรจะต้องส่งเสริมให้มีการลดต้นทุนโดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต และสนับสนุนให้มีการวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์เส้นด้ายยางยืดต่อไป

ประโยชน์ที่ได้จากการตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับถุ้งมืออย่าง ทำให้ทราบว่าอุตสาหกรรมถุ้งมืออย่างจัดเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่มีความสำคัญกับประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากการเพิ่มมูลค่าให้กับยางพารา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในด้านวัตถุดิบ และแรงงานจ้าง แต่ยังคงมีปัญหในการขาดแคลนเทคโนโลยีการผลิต และการจัดการ คุณภาพวัตถุดิบไม่สม่ำเสมอทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน อีกทั้งตลาดส่งออกยัง

มีจำกัด และผู้ผลิตบางส่วนใหญ่ยังคงผลิตและจำหน่ายยางพาราในรูปอุตสาหกรรมขั้นต้น เช่น ยางแผ่นรมควัน ยางแท่ง และน้ำยางข้น จึงทำให้การพัฒนาของธุรกิจการผลิตยางมือยางในประเทศไม่มีการเติบโตเท่าที่ควร

2. ผลงานศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์โครงสร้างตลาด

นพพร (2542) ทำการวิเคราะห์โครงสร้าง พฤติกรรม และผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมยางรถยนต์ในประเทศไทยในช่วงเศรษฐกิจรุ่งเรือง (ปี พ.ศ. 2535-2539) และเศรษฐกิจถดถอย (ปี พ.ศ. 2540-2541) โดยใช้ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ในการศึกษาโครงสร้างอุตสาหกรรมจะศึกษาทางด้านการผลิต การตลาด ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ นอกจากนี้ยังคำนวณค่าอัตราส่วนการกระจุกตัวของตลาดโดยใช้ข้อมูลด้านยอดขาย ในส่วนของการศึกษาพฤติกรรมการแข่งขันและผลการดำเนินงานทำการศึกษาเฉพาะผู้ประกอบการรายใหญ่ 3 ราย ได้แก่ 1. บริษัท ไทยบริดจสโตน จำกัด 2. บริษัท ในกลุ่มยางสยาม จำกัด (มหาชน) และ 3. บริษัท กู้ดเยียร์ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ผลการศึกษาพบว่า ช่วงเศรษฐกิจรุ่งเรืองผู้ผลิตรายใหญ่มีค่าการกระจุกตัวค่อนข้างสูง ขณะที่การแข่งขันจะเน้นใช้ส่วนลดราคาและการประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นยอดขาย แต่พอเข้าสู่ช่วงเศรษฐกิจถดถอยความต้องการใช้ยางรถยนต์ก็เริ่มลดลง ส่งผลให้ค่าการกระจุกตัวของผู้ผลิตรายใหญ่ลดลงตาม เนื่องจากภาวะการแข่งขันที่มีมากขึ้น ขณะที่ต้นทุนขายและบริหารก็เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยน ส่งผลให้ความสามารถในการทำกำไรลดลง ซึ่งแนวทางที่ผู้ผลิตใช้ปรับตัว คือ การลดต้นทุนให้ได้มากที่สุด และขยายตลาดส่งออกเพิ่มขึ้น

ภัทรชนก (2546) ทำการวิเคราะห์โครงสร้างตลาด พฤติกรรมตลาด และผลการดำเนินงานในอุตสาหกรรมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในประเทศไทย ใช้ข้อมูลทุติยภูมิในช่วงปี พ.ศ. 2539-2543 การวิเคราะห์โครงสร้างตลาดของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 2 ชนิด คือ สารกำจัดแมลงและสารกำจัดวัชพืช เป็นตัวแทนในการวิเคราะห์โดยใช้วิธีอัตราส่วนการกระจุกตัว และใช้วิธีพรรณนาในเรื่อง อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดของผู้ผลิตรายใหม่ ความแตกต่างของสินค้า และพฤติกรรมการแข่งขันของผู้ผลิต รวมทั้งผลการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างตลาดเป็นแบบตลาดผู้ขายน้อยราย เนื่องจากผู้ผลิตสารกำจัดแมลงรายใหญ่ที่สุดมีสัดส่วนการกระจุกตัวร้อยละ 70 ของปริมาณการนำเข้าทั้งหมด ส่วนผู้ผลิตรายใหญ่ที่ 2 ที่ 4 ที่ 6 และ ที่ 8 มีสัดส่วนการกระจุกตัวร้อยละ 46.79 58.82 66.36 และ 72.29 ของปริมาณการนำเข้าทั้งหมด ตามลำดับ และผู้ผลิตสารกำจัดวัชพืชรายใหญ่ที่สุดมีสัดส่วนการกระจุกตัวร้อยละ 35.53 ของปริมาณการนำเข้าทั้งหมด ส่วนผู้ผลิตรายใหญ่ที่ 2 ที่ 4 ที่ 6 และ ที่ 8 มีสัดส่วนการกระจุกตัวร้อยละ 45.03 57.32 64.95 และ 70.20 ของปริมาณการนำเข้าทั้งหมด ตามลำดับ ผู้ผลิตรายใหม่จะพบอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด เนื่องจากวัตถุดิบการผลิตและต้นทุนในการวิจัยและพัฒนาสูง นอกจากนี้สารกำจัดศัตรูพืชมีความแตกต่างกัน

ด้านคุณภาพ ชื่อการค้า การให้บริการ และการส่งเสริมการขาย พฤติกรรมของผู้ประกอบการใช้นโยบายแข่งขันด้านสินค้ามากกว่าด้านราคา ส่วนผลการดำเนินงานพบว่าผู้ประกอบการมีการวิจัยและพัฒนาสินค้าน้อย

สุนทรภรณ์ (2546) ทำการวิเคราะห์โครงสร้างตลาด พฤติกรรมตลาด และผลการดำเนินงานในอุตสาหกรรมปุ๋ยเคมีในประเทศไทย ใช้ข้อมูลสถิติในปี พ.ศ. 2536-2543 การวิเคราะห์โครงสร้างตลาดโดยใช้วิธีอัตราส่วนการกระจุกตัวและวิธีดัชนีเฮอร์ฟินดัล และใช้วิธีพรรณนาในเรื่อง อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดของผู้ผลิตรายใหม่ ความแตกต่างของสินค้า และพฤติกรรมการแข่งขันของผู้ผลิต รวมทั้งผลการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างตลาดเป็นแบบตลาดผู้ขายน้อยราย โดยมีอัตราส่วนการกระจุกตัวของผู้ผลิตรายใหญ่ 4 รายแรกมากกว่าร้อยละ 70 และค่าดัชนีเฮอร์ฟินดัลเฉลี่ยเท่ากับ 0.18 สินค้ามีความแตกต่างกันในด้านตราสินค้า การให้บริการ และการส่งเสริมการขาย นอกจากนี้ผู้ผลิตรายใหม่จะพบอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดเนื่องจากใช้เงินลงทุนสูง และจากการสร้างบริษัทในเครือของผู้ประกอบการรายเดิม ด้านการวิเคราะห์พฤติกรรมการแข่งขันพบว่า จะใช้นโยบายส่งเสริมการขายมากกว่าการแข่งขันด้านราคา ส่วนการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานพบว่าผู้ประกอบการมีการวิจัยและพัฒนาสินค้าน้อย มีเพียงการเพิ่มประเภทและสูตรปุ๋ยเคมีใหม่ ๆ

ประโยชน์ที่ได้จากการตรวจเอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์โครงสร้างตลาด ทำให้ทราบถึงวิเคราะห์โครงสร้างตลาดโดยใช้วิธีอัตราส่วนการกระจุกตัว เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างอุตสาหกรรมถุ่มีอย่างของประเทศไทยต่อไป เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบแนวทางในการตัดสินใจของผู้ประกอบการรายใหม่ที่เข้าสู่ตลาด และสู่ทางขยายการผลิตของผู้ประกอบการรายเดิม รวมทั้งภาครัฐในการพัฒนาอุตสาหกรรมให้ตรงกับลักษณะสภาพการแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลงานศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน และการวิเคราะห์ประหยัดต่อขนาดของธุรกิจซึ่งได้รวบรวมไว้ดังนี้

อำนาจ (2527) ได้วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบโครงสร้างตลาด การประหยัดต่อขนาด และพฤติกรรมกำไรระหว่างธนาคารพาณิชย์ไทยและบริษัทเงินทุน และหลักทรัพย์ไทย โดยใช้วิธีหาอัตราส่วนการกระจุกตัวแบบสมบรูณ์ (CR) และHerfindahl index (HI) เพื่อศึกษาโครงสร้างตลาด และวิเคราะห์การประหยัดต่อขนาด โดยนำการศึกษาของ Stigler, G.J. มาประยุกต์ใช้วัดการประหยัดต่อขนาดด้วยวิธี Survivor technique โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของอัตรากำไรสุทธิและค่าเฉลี่ยของอัตราการเจริญเติบโตของสถาบันการเงินเป็นเครื่องมือ และใช้เทคนิคการถดถอยสมการเชิงซ้อนในการศึกษาพฤติกรรมกำไร พิจารณาจากอัตรากำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม ว่ามีความสัมพันธ์กับ

โครงสร้างตลาดและการประหยัดต่อขนาดอย่างไร โดยใช้ข้อมูลงบดุลและงบกำไรขาดทุนของธนาคารพาณิชย์ไทย 16 แห่ง และบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ไทย 112 แห่ง ระยะเวลาที่นำมาศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2521-2525 ผลการศึกษาพบว่าระบบธนาคารพาณิชย์ไทยมีโครงสร้างตลาดแบบกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด ธนาคารกรุงเทพมีอัตราการกระจุกตัวมากที่สุด ส่วนบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์มีโครงสร้างตลาดแบบแข่งขันกันค่อนข้างมาก และไม่มีบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ใดที่มีค่าอัตราการกระจุกตัวสูงอย่างเด่นชัด และการศึกษาการประหยัดต่อขนาดพบว่าธนาคารพาณิชย์ไทย 5 ธนาคาร ที่มีการประหยัดต่อขนาดมากที่สุด ส่วนบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์มี 24 บริษัทที่มีการประหยัดต่อขนาดมากที่สุด โดยมีค่าอัตรากำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม และอัตราการเจริญเติบโตของสินทรัพย์สูงกว่าค่าเฉลี่ยของบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ทั้งหมด

วาสนา (2535) ได้ศึกษาบทบาทของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในการระดมทุน ซึ่งจะกล่าวเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องในการศึกษา โดยทำศึกษาการระดมทุนของบริษัทจดทะเบียนและบริษัทรับอนุญาตในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ใช้วิธีวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน และการวิเคราะห์การประหยัดต่อขนาดโดยใช้วิธี Survivor technique ของบริษัทก่อนและหลังจดทะเบียนหรือบริษัทรับอนุญาตและเปรียบเทียบกับบริษัทที่มีได้จดทะเบียนหรือไม่ได้รับอนุญาต โดยจัดแบ่งอุตสาหกรรมออกเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มธนาคารพาณิชย์ กลุ่มพาณิชย์ กลุ่มอุตสาหกรรมหีบห่อ กลุ่มวัสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่งภายใน กลุ่มเหมืองแร่ ใช้ข้อมูลทางการเงินในช่วงปีพ.ศ. 2518-2532 ผลการศึกษาพบว่าบริษัทที่จดทะเบียนมีการเพิ่มทุนด้วยการออกหลักทรัพย์ภาคเอกชนมากขึ้น มีโครงสร้างของทุนมั่นคงมากขึ้น โดยวัดจากส่วนของผู้ถือหุ้นมากขึ้น แต่มีขนาดหนี้สินลดลง นอกจากนี้ยังมีการประหยัดต้นทุนของเงิน (ค่าใช้จ่ายในรูปดอกเบี้ย) มากกว่าก่อนการเข้าเป็นบริษัทจดทะเบียนหรือบริษัทรับอนุญาต และมากกว่าบริษัทที่มีได้จดทะเบียน และยังพบว่าบริษัทจดทะเบียนมีการขยายกิจการและก่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาดในการผลิต ซึ่งเป็นแรงจูงใจอีกประการหนึ่งในการตัดสินใจเข้ามาระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

รุ่งทิพย์ (2539) ได้ศึกษาถึงบทบาทของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของธุรกิจเกษตรไทย โดยใช้วิธี Survivor technique มาประยุกต์ใช้ในการวัดเปรียบเทียบการประหยัดต่อขนาดระหว่างธุรกิจเกษตรที่เข้าระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์กับธุรกิจเกษตรที่อยู่ภายนอกตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีการแบ่งรูปกราฟเพิ่มขึ้นจาก 4 ส่วน เป็น 9 ส่วน เพื่อแสดงรายละเอียดของการประหยัดต่อขนาดที่มากกว่าเดิม และยังสามารถแสดงวิธีการแก้ไขปัญหของกิจการให้เข้าสู่การประหยัดต่อขนาดได้อีกด้วย มาเปรียบเทียบความแตกต่างกับวิธีอัตราส่วนทางการเงิน โดยใช้ข้อมูลทางการเงินของบริษัทธุรกิจเกษตร 33 บริษัท ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2530-2537 และแบ่งธุรกิจเกษตรออกเป็น 3 ประเภท คือ อาหารสัตว์ ผลิตผลไม้แปรรูป และอาหารทะเลแปรรูป ผลการศึกษาพบว่าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยสามารถช่วยระดมทุนให้ธุรกิจ

เกษตรได้มากและหลังจากเข้าระดมทุนแล้วบริษัทเหล่านี้จะมีสภาพคล่อง ฐานะหนี้สิน ประสิทธิภาพในการหากำไรและการประหยัดต่อขนาดดีกว่าบริษัทที่ไม่ได้เข้าระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สิงหา (2542) ได้ศึกษาถึงการวิเคราะห์ความอยู่รอดและการประหยัดต่อขนาดของธุรกิจอาหารทะเลแช่เยือกแข็งในประเทศไทย ใช้วิธีวิเคราะห์ความอยู่รอดของธุรกิจประกอบด้วยการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน และวิเคราะห์การประหยัดต่อขนาด โดยใช้ Survivor technique ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถบอกได้ถึงความสามารถในการอยู่รอดของแต่ละบริษัทได้เช่นเดียวกัน โดยทำการศึกษาเฉพาะสินค้าแช่เย็นแช่แข็ง 3 ประเภท คือ กุ้ง ปลา และ ปลาหมึก ใช้งบการเงินของบริษัทตัวอย่าง 9 บริษัทที่ประกอบธุรกิจอาหารทะเลแช่เยือกแข็งในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2536-2540 รวมทั้งทำการวิเคราะห์อุปสงค์การส่งออกสินค้าอาหารทะเลแช่เยือกแข็งของประเทศไทยไปญี่ปุ่น เป็นข้อมูลสถิติภูมิแบบอนุกรมเวลา ในช่วงปี พ.ศ. 2531-2540 จากผลการศึกษาพบว่าผลการวิเคราะห์ความอยู่รอดและการประหยัดต่อขนาดของธุรกิจอาหารทะเลแช่เยือกแข็งนั้นให้ผลสอดคล้องกัน พบว่าบริษัทตัวอย่างส่วนใหญ่ยังมีประสิทธิภาพทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ที่ประคองตัวได้ โดยมีเพียง 2 บริษัทตัวอย่างที่มีความสามารถอยู่รอดได้น้อยที่สุด ส่วนผลจากการศึกษาปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์ส่งออกของกุ้ง ปลาและปลาหมึกแช่แข็งคือ ราคาส่งออกของไทย อัตราแลกเปลี่ยนและรายได้ประชาชาติต่อหัวของประเทศผู้นำเข้า

ประโยชน์ที่ได้จากการตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน และการประหยัดต่อขนาดของธุรกิจ ทำให้ทราบถึงลักษณะของการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน และวิธีวิเคราะห์การประหยัดต่อขนาดด้วยวิธี Survivor technique เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานด้านการเงิน และศึกษาการประหยัดต่อขนาดของบริษัทตัวอย่างของหน่วยธุรกิจถุงมือยางในแต่ละระดับการผลิตของประเทศไทยต่อไป ซึ่งเป็นแรงจูงใจอีกประการหนึ่งในการตัดสินใจของผู้ประกอบการหรือนักลงทุนในการเข้ามาระดมทุนในอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถใช้เป็นแนวทางการขยายตัวของอุตสาหกรรมถุงมือยางในระยะยาวได้

แนวคิดทางทฤษฎี

ทฤษฎีว่าด้วยโครงสร้างตลาด

โครงสร้างตลาด หมายความว่า ลักษณะต่าง ๆ ของหน่วยธุรกิจในตลาด ซึ่งจะถูกกำหนดโดยจำนวนผู้ซื้อผู้ขาย ลักษณะของสินค้าหรือปัจจัยการผลิต และความยากง่ายของการเข้าหรือออกจากอุตสาหกรรม โครงสร้างตลาดจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของหน่วยธุรกิจในการ

ตัดสินใจกำหนดราคา ปริมาณการผลิตและนโยบายทางการตลาด (ชลลดา, 2538) ซึ่งปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างตลาด ได้แก่

1. การกระจุกตัวของอุตสาหกรรม (Concentration) แสดงถึงอำนาจทางการตลาดหรืออำนาจการผูกขาดของผู้ผลิตในตลาดนั้น พิจารณาจากจำนวนผู้ผลิต และลักษณะการกระจายตัวของผู้ผลิตในตลาด ตัวแปรหรือข้อมูลที่สามารถนำมาใช้วัดในเชิงสถิติ ได้แก่ รายได้จากการขาย มูลค่าเพิ่ม ทรัพย์สิน กำลังสุทธิ กำลังการผลิต ปริมาณการผลิต หรือจำนวนการจ้างงาน เป็นต้น

2. ความแตกต่างของสินค้า (Product differentiation) เป็นวิธีที่ทำให้ผู้บริโภคเห็นความแตกต่างของสินค้าทั้ง ๆ ที่คุณภาพและวิธีการผลิตเหมือนกัน วิธีการที่ทำให้สินค้ามีความแตกต่างกับสินค้าคู่แข่งกันทำได้หลายวิธี เช่น การโฆษณา การส่งเสริมการขายในรูปแบบต่าง ๆ กัน, การบรรจุหีบห่อ เป็นต้น ซึ่งความแตกต่างในตัวสินค้าจะมีผลกระทบถึงวิธีการปฏิบัติ และระดับการผูกขาดของผู้ขายแต่ละรายในตลาด นอกจากนั้นยังมีผลกระทบต่ออุปสงค์ของสินค้าชนิดนั้นด้วย

3. อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด (Barriers to entry) หมายถึง ความยากง่ายที่หน่วยธุรกิจใหม่จะเข้ามาประกอบธุรกิจในตลาด จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการศึกษาโครงสร้างตลาด เพราะเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวลดแรงจูงใจและความสามารถในการเข้าสู่ตลาดของธุรกิจรายใหม่ ทั้ง ๆ ที่ธุรกิจเก่ายังสามารถทำกำไรในธุรกิจนี้ได้สูง ซึ่งอุปสรรคในการเข้ามาสู่ตลาดยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการอธิบาย พฤติกรรมและผลการดำเนินงานอีกด้วย (อานวยเพ็ญ, 2527)

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างตลาด เช่น ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา อัตราการเจริญเติบโตของอุปสงค์ในตลาด ซึ่งถ้าตลาดมีอัตราการเติบโตสูง จะมีผู้สนใจเข้ามาทำธุรกิจในตลาดมาก ทำให้โครงสร้างตลาดมีการแข่งขันสูง ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญในการแบ่งแยกว่าโครงสร้างตลาดควรจะเป็นประเภทใด ซึ่งจะแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (Perfect competition) ในตลาดประเภทนี้จะประกอบด้วยผู้ขายและผู้ซื้อมากมาย ทำให้การซื้อขายของแต่ละรายมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนซื้อขายของทั้งตลาด ผลิตสินค้ามีลักษณะและคุณภาพใกล้เคียงกันมาก ดังนั้นผู้ขายแต่ละรายจึงไม่สามารถกำหนดราคาสินค้าได้ตามใจชอบ แต่จะต้องขายตามราคาตลาด (Price taker) ผู้ผลิตสามารถเลิกผลิตกิจการได้โดยง่าย และผู้ผลิตรายใหม่มีสิทธิที่จะเข้าดำเนินการผลิตแข่งขันโดยปราศจากการกีด

ขวาง สินค้าสามารถโยกย้ายได้เต็มที่ นอกจากนี้ต้องมีความรอบรู้ในสภาพการณ์ของตลาดอย่างสมบูรณ์

2. ตลาดผูกขาด (Monopoly) ลักษณะสำคัญของตลาดประเภทนี้มีผู้ผลิต ผู้ขายเพียงรายเดียวเรียกว่า ผู้ผูกขาด สินค้ามีคุณสมบัติพิเศษไม่สามารถหาสินค้าอื่น ๆ มาแทนได้อย่างใกล้เคียง และสามารถกีดกันไม่ให้ผู้อื่นเข้ามาผลิตแข่งขันได้ ผู้ผูกขาดมีอำนาจในการกำหนดราคาหรือเพิ่มปริมาณขายได้ตามต้องการที่จะทำให้กำไรสูงสุดหรือดำเนินธุรกิจนอกเหนือไปจากการแสวงหากำไรสูงสุด

3. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic competition) ตลาดประเภทนี้จะมีจำนวนผู้ขายมากมาย ปราศจากสิ่งกีดขวางสำหรับผู้ผลิตรายใหม่จะเข้ามาทำการผลิตแข่งขัน ขาดการรวมตัวระหว่างผู้ซื้อหรือผู้ขาย สินค้าของผู้ผลิตแต่ละคนแตกต่างกันในรูปร่างและคุณภาพของสินค้าหรือเป็นเพียงความแตกต่างในความรู้สึกของผู้บริโภคทั้ง ๆ ที่ความจริงแล้วไม่ได้แตกต่างกัน ผู้ผลิตต้องคำนึงอยู่เสมอว่า แม้สินค้าของตนจะแตกต่างจากผู้ผลิตอื่นเพียงใด แต่สินค้าของผู้ผลิตอื่นก็สามารถใช้แทนกันได้ดี ถ้าตั้งราคาสินค้าของตนสูงกว่าของผู้ผลิตอื่นจนเกินไปย่อมจะประสบการสูญเสียลูกค้าจำนวนมากให้กับผู้ผลิตอื่นอย่างแน่นอน

4. ตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly) ลักษณะสำคัญของตลาดประเภทนี้จะประกอบด้วยหน่วยธุรกิจจำนวนน้อยเพียงสองสามรายที่ผลิตสินค้าออกจำหน่ายในตลาด (Few sellers) จนทำให้การดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของหน่วยธุรกิจแต่ละราย มีผลกระทบกระเทือนซึ่งกันและกัน สินค้าที่ซื้อขายกันในตลาดอาจมีลักษณะแตกต่างกันหรือเหมือนกันก็ได้ แต่สามารถใช้แทนกันได้ดี (นราทิพย์, 2547) ถ้าสินค้าที่ซื้อขายเหมือนกัน เรียกตลาดนั้นว่า “pure oligopoly” หรือ “homogeneous oligopoly” แต่ถ้าสินค้าที่ซื้อขายแตกต่างกัน เราเรียกตลาดนั้นว่า “differentiated oligopoly” ในกรณีที่สินค้ามีลักษณะเหมือนกัน การดำเนินนโยบายของหน่วยธุรกิจแต่ละรายจะมีผลกระทบกระเทือนผู้ผลิตรายอื่น ๆ มาก ดังนั้นผู้ผลิตแต่ละรายจึงต้องคาดคะเนปฏิกริยาระหว่างกัน อย่างไรก็ตามในตลาดประเภทนี้ หน่วยธุรกิจมักไม่ทำการแข่งขันทางด้านราคา และปริมาณการผลิตเพื่อลดความขัดแย้งกัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหน่วยธุรกิจจะไม่ทำการแข่งขันกันทางด้านราคา แต่ก็ยังต้องทำการแข่งขันกันทางการโฆษณา การปรับปรุงคุณภาพของสินค้าและบริการ เพื่อเพิ่มส่วนแบ่งตลาดของตน

แนวคิดเรื่องการกระจุกตัวของอุตสาหกรรม (Industrial concentration)

การกระจุกตัวของอุตสาหกรรม (อำนาจเพ็ญ, 2527: 21) หมายถึง ส่วนแบ่งการครองตลาดของธุรกิจขนาดใหญ่จำนวนน้อยราย ซึ่งเรียงลำดับตามขนาดการผลิตใหญ่ที่สุดและรองลงมาเพื่อดูว่ามีส่วนแบ่งการครองตลาดคิดเป็นร้อยละเท่าใดของการผลิตทั้งหมดในอุตสาหกรรมนั้น นอกจากนี้การกระจุกตัวของอุตสาหกรรมยังเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างตลาดที่สำคัญ คือ

1. เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีธุรกิจจำนวนเท่าใดที่มีอิทธิพลต่อตลาด ต่อนโยบายเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้ทราบว่าอุตสาหกรรมนั้น ๆ หรือระบบเศรษฐกิจนั้น ๆ ถูกครอบครองด้วยกลุ่มธุรกิจเป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด

2. เพื่อแสดงให้เห็นว่าตลาดที่ธุรกิจ หรืออุตสาหกรรมเกี่ยวข้องนั้นอยู่ในตลาดประเภทใด

3. เพื่อให้ทราบถึงตำแหน่งของธุรกิจในตลาดว่าอยู่ในฐานะใดและมีอิทธิพลเพียงใด

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดระดับการกระจุกตัวของอุตสาหกรรม ได้แก่

1. การประหยัดต่อขนาดจากโรงงานขนาดใหญ่
2. การประหยัดต่อขนาดจากหน่วยธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีหลายโรงงาน
3. การวิจัยพัฒนาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่
4. อุปสรรคที่กีดขวางไม่ให้ผู้ผลิตรายใหม่เข้ามาทำการผลิต
5. การชักจูงให้เกิดการผูกขาดและการรวมกลุ่มกัน

วิธีวัดระดับการกระจุกตัว (Measure of concentration)

การวัดระดับการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมมีหลายวิธี ได้แก่ Herfindahl-Hirschman Index, Concentration Ratio, Lorenz curve and Gini Coefficient และ Entropy Coefficient เป็นต้น ซึ่งแต่ละวิธีมีความสามารถในการวิเคราะห์การกระจุกตัวที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นในการศึกษาการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมในครั้งนี้เป็นการวัดการกระจุกตัวบางส่วน โดยอัตราส่วนการกระจุกตัว (Concentration ratio: CR) ซึ่งเป็นการวัดเฉพาะหน่วยธุรกิจบางส่วนเท่านั้น โดยเฉพาะหน่วยธุรกิจขนาดใหญ่ในอุตสาหกรรมเพราะให้ความสำคัญกับหน่วยการผลิตขนาดใหญ่และอาจไม่ทราบ

จำนวนหน่วยผลิตทั้งหมดในอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถคำนวณได้จากการรวมส่วนแบ่งตลาดของผู้ผลิตที่มีส่วนแบ่งตลาดสูงสุด จำนวน m ราย เขียนเป็นสูตรได้ดังนี้ (Carlton และ Perloff, 2000)

$$CR_m = \sum_{i=1}^m S_i, i = 1, 2, 3, \dots, m$$

โดยที่ CR_m = อัตราส่วนการกระจุกตัวของหน่วยผลิต m หน่วย
 S_i = ส่วนแบ่งตลาดของหน่วยผลิตหน่วยที่ i
 m = จำนวนหน่วยผลิตรายใหญ่ที่พิจารณา

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์งบการเงิน

การวิเคราะห์งบการเงิน คือ การค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะ และผลการดำเนินงานของกิจการจากงบการเงินของกิจการที่สนใจ พร้อมทั้งนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาประกอบการวางแผนควบคุม และตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ การวิเคราะห์เป็นการตรวจสอบสถานการณ์ทางธุรกิจของกิจการ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อใช้ในการวางแผน การควบคุม และการตัดสินใจแก่ผู้ดำเนินงานในธุรกิจนั้น ๆ (จินดา, 2538) ซึ่งเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงินนั้นมีหลายวิธี ได้แก่ การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของรายการต่างๆ เป็นรายปี (วิเคราะห์แนวนอน) การวิเคราะห์สัดส่วนหรือร้อยละขององค์ประกอบในงบดุลหรืองบกำไรขาดทุน (วิเคราะห์แนวดิ่ง) และการพิจารณารายการที่มีการเกี่ยวพันกันโดยการนำข้อมูลในงบดุลและ/หรืองบกำไรขาดทุนที่มีความสำคัญมาเปรียบเทียบกัน (วิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน) ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้กันแพร่หลายมากที่สุด

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (Financial ratio analysis) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินฐานะการเงิน ประสิทธิภาพ และความสามารถในการหากำไรของธุรกิจ (เพชร, 2538) การวิเคราะห์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงินแบ่งตามจุดมุ่งหมายการใช้ได้ 4 ประการ คือ

1. อัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity ratio) แสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้นของธุรกิจ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เมื่อหนี้สินระยะสั้นถึงกำหนดต้องชำระหนี้แล้ว ธุรกิจสามารถเพียงพอที่จะใช้สินทรัพย์หมุนเวียนมาชำระหนี้ได้ทันที การบริหารสินทรัพย์ของธุรกิจมีประสิทธิภาพเพียงไร อัตราส่วนที่ใช้วัดสภาพคล่องได้แก่ (เบญจวรรณ, 2539)

1.1 อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Current ratio) เป็นอัตราส่วนที่บอกให้ทราบว่าธุรกิจมีสินทรัพย์หมุนเวียนซึ่งคาดว่าจะสามารถเปลี่ยนสภาพเป็นเงินสดได้ทันที เพื่อใช้ชำระหนี้ที่จะถึงกำหนดเป็นเท่าใด

$$\text{อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

1.2 อัตราส่วนสินทรัพย์คล่องตัว (Quick ratio) เป็นเครื่องชี้ว่ากิจการมีสินทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนสภาพเป็นเงินสดได้ง่าย ๆ เพื่อใช้ชำระหนี้สินหมุนเวียนเมื่อถึงกำหนดได้มากน้อยเพียงใด

$$\text{อัตราส่วนสินทรัพย์คล่องตัว} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน} - \text{สินค้าคงเหลือ}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

1.3 อัตราการหมุนของสินค้าคงเหลือ (Inventory turnover) เป็นการวัดการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือในงวดบัญชีโดยเปรียบเทียบต้นทุนสินค้าขายกับยอดสินค้าคงเหลือ หากอัตราส่วนสูงก็แสดงว่ามีของคงเหลือน้อย และอาจแสดงให้เห็นว่าสินค้าอาจไม่เพียงพอต่อความต้องการ และหากอัตราส่วนต่ำก็แสดงว่าสินค้าคงเหลือมีอยู่มาก อาจชี้ให้เห็นว่ามีสินค้ามากเกินไป ควรจะไปลงทุนด้านอื่น

$$\text{อัตราการหมุนของสินค้า (รอบ/ปี)} = \frac{\text{ต้นทุนขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือ}}$$

1.4 ระยะเวลาขายสินค้า (Average collection inventory) แสดงให้เห็นว่าการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ 1 ครั้ง ใช้เวลานานเท่าใด

$$\text{ระยะเวลาขายสินค้า (วัน)} = \frac{\text{จำนวนวันในหนึ่งปี}}{\text{อัตราการหมุนของสินค้าคงเหลือ}}$$

$$\text{หรือ} = \frac{\text{จำนวนวันในหนึ่งปี} \times \text{สินค้าคงเหลือ}}{\text{ต้นทุนขาย}}$$

1.5 อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ (Account receivable turnover) แสดงถึงความรวดเร็วในการที่กิจการสามารถเก็บเงินได้จากลูกหนี้

$$\text{อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ (รอบ/ปี)} = \frac{\text{ขายเชื่อสุทธิ (ยอดขายสุทธิ)}}{\text{ลูกหนี้ถัวเฉลี่ย (ลูกหนี้การค้า)}}$$

1.6 ระยะเวลาการเรียกเก็บหนี้เฉลี่ย (Average collection period ratio) แสดงให้เห็นว่าการหมุนเวียนของลูกหนี้ 1 ครั้ง เริ่มตั้งแต่ขายสินค้าเป็นเงินเชื่อจนกระทั่งเรียกเก็บหนี้ได้นั้นใช้เวลานานเท่าใด

$$\begin{aligned} \text{ระยะเวลาการเรียกเก็บหนี้เฉลี่ย (หนึ่ง)} &= \frac{\text{จำนวนวันในหนึ่งปี}}{\text{อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้}} \\ \text{หรือ} &= \frac{\text{จำนวนวันในหนึ่งปี} \times \text{ลูกหนี้}}{\text{ยอดขายสุทธิ}} \end{aligned}$$

2. อัตราส่วนวัดฐานะหนี้สิน (Leverage ratio) แสดงถึงการใช้หนี้สินในการดำเนินธุรกิจว่ามีมากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ และส่วนของเจ้าของหรือเจ้าหนี้ รวมถึงความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (เพชรี, 2538)

2.1 อัตราส่วนแห่งหนี้ (Debt ratio) เป็นการวัดว่าแหล่งของเงินทุนจากภายนอกหรือหนี้สินทั้งระยะสั้นและระยะยาวคิดเป็นเท่าใดของแหล่งเงินทุนทั้งหมด

$$\text{อัตราส่วนแห่งหนี้} = \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

2.2 อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของทุน (Debt to equity ratio) ทำให้ทราบว่าแหล่งเงินทุนที่ธุรกิจใช้มาจากภายนอกเป็นสัดส่วนเท่าใดเมื่อเทียบกับส่วนของทุนหรือเจ้าหนี้จะได้รับความคุ้มครองจากผู้ถือหุ้นมากน้อยเพียงใด

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของทุน} = \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{ส่วนของทุน}}$$

2.3 ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Time interest earned) แสดงให้เห็นว่าธุรกิจมีกำไรเพียงพอที่จะจ่ายดอกเบี้ยสำหรับเงินกู้ยืมหรือไม่

$$\text{ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (วัน)} = \frac{\text{กำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษี}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย}}$$

3. อัตราส่วนวัดประสิทธิภาพในการหากำไร (Profitability ratio) เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจเพื่อให้เกิดผลกำไรแก่กิจการ (จินดา, 2538)

3.1 อัตราส่วนกำไรเบื้องต้นต่อยอดขายสุทธิ (Gross profit margin) คือส่วนขายที่เกินกว่าต้นทุนสินค้าขายเมื่อเทียบกับยอดขายทั้งหมด

$$\text{อัตราส่วนกำไรเบื้องต้นต่อยอดขายสุทธิ (ร้อยละ)} = \frac{\text{กำไรเบื้องต้น}}{\text{ยอดขายสุทธิ}} \times 100$$

3.2 อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขายสุทธิ (Net profit margin) บอกถึงการเปลี่ยนแปลงในค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของธุรกิจ

$$\text{อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขายสุทธิ (ร้อยละ)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ยอดขายสุทธิ}} \times 100$$

3.3 อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return to shareholders) เป็นการวัดผลตอบแทนจากการลงทุนของผู้ถือหุ้นโดยเฉพาะ แสดงให้เห็นความสามารถของผู้บริหารที่สามารถใช้สินทรัพย์ให้มีประโยชน์มากที่สุด

$$\text{อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ร้อยละ)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}} \times 100$$

3.4 อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม (Return on assets) แสดงถึงผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนทั้งสิ้นว่าได้ผลตอบแทนเพียงพอหรือไม่

$$\text{อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม (ร้อยละ)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \times 100$$

4. อัตราส่วนการวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Asset management ratio) แสดงถึงประสิทธิภาพในการบริหารสินค้าและการเงินของบริษัท และวิเคราะห์ถึงความมั่นคงของบริษัทด้วย

4.1 อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร (Fixed asset turnover) แสดงถึงประสิทธิภาพของการใช้สินทรัพย์ถาวรว่าสามารถทำให้เกิดรายได้แก่กิจการที่เท่าของสินทรัพย์เหล่านั้น และชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจลงทุนในสินทรัพย์ถาวรนั้น ๆ ถูกต้องหรือไม่

$$\text{อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร (รอบ/ปี)} = \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์ถาวร}}$$

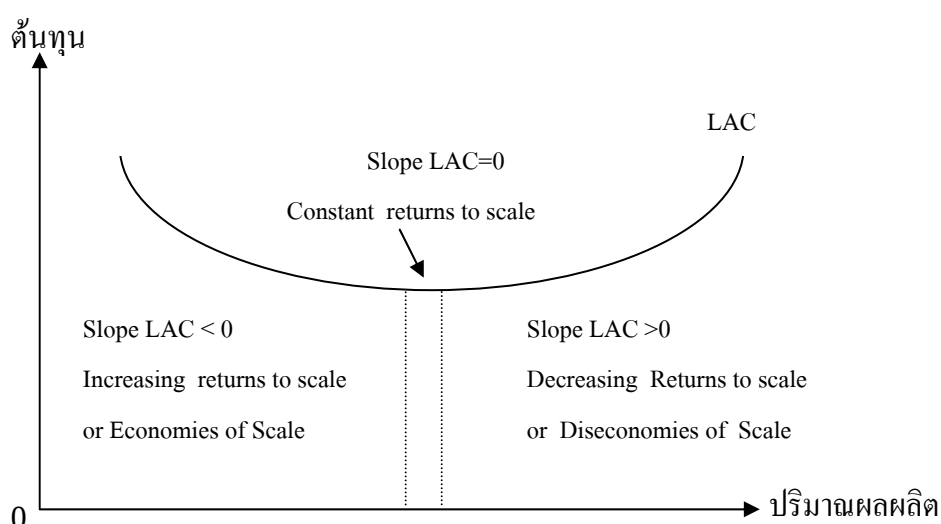
4.2 อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (Total asset turnover) แสดงให้เห็นประสิทธิภาพของการใช้สินทรัพย์รวมของธุรกิจว่าเป็นอย่างไร

$$\text{อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (รอบ/ปี)} = \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

ทฤษฎีการประหยัดต่อขนาด

การประหยัดต่อขนาด (Economies of scale) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยกับขนาดธุรกิจ โดยทั่วไปสะท้อนในลักษณะของต้นทุนเฉลี่ยในระยะยาว (Long-run average cost: LAC) กล่าวคือ ถ้าหน่วยธุรกิจมีการประหยัดต่อขนาด เส้นต้นทุนเฉลี่ยในระยะยาว (LAC) จะมีค่าความชันเป็นลบ แสดงว่าหน่วยธุรกิจทำการผลิตอยู่ในช่วงการประหยัดต่อขนาดเพิ่มขึ้น (Increasing returns to scale) คือ เมื่อหน่วยธุรกิจเพิ่มปัจจัยการผลิตในสัดส่วนหนึ่ง ผลผลิตจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่มากกว่าปัจจัยที่เพิ่มขึ้นทำให้ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยลดลง (ประมวล, 2537) หาก

การผลิตที่อยู่ในช่วงเส้นต้นทุนเฉลี่ยในระยะยาว (LAC) มีความชันเท่ากับศูนย์ นั่นคือ การผลิตอยู่ในช่วงการประหยัดต่อขนาดคงที่ (Constant returns to scale) หมายถึง หน่วยธุรกิจเพิ่มปัจจัยการผลิตเข้าไปในสัดส่วนใดก็ตาม ผลผลิตจะเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนเดียวกันกับการเพิ่มของปัจจัยการผลิต ซึ่งกรณีนี้จะทำให้ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยมีค่าคงที่ เมื่อกิจการขยายปริมาณและขนาดการผลิตออกไปจนทำให้กิจการสามารถเอาประโยชน์อย่างเต็มที่แล้ว การขยายกิจการออกไปอีกจะกลับทำให้เกิดการไม่ประหยัดต่อขนาด (Diseconomies of scale) หรือกรณีที่เส้นต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยในระยะยาวมีค่าความชันมากกว่าศูนย์ แสดงว่าหน่วยธุรกิจทำการผลิตอยู่ในช่วงการประหยัดต่อขนาดลดลง (Decreasing returns to scale) หมายถึง หน่วยธุรกิจเพิ่มปัจจัยการผลิตเข้าไปในสัดส่วนหนึ่ง แต่ผลผลิตเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่าการเพิ่มของปัจจัยการผลิต ซึ่งกรณีนี้จะทำให้ต้นทุนเฉลี่ยมีค่าเพิ่มขึ้น (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 เส้นต้นทุนเฉลี่ยระยะยาวและการประหยัดต่อขนาด

ที่มา: ประมวล (2537)

ดังนั้นเห็นได้ว่า การประหยัดต่อขนาดเป็นแหล่งที่มาหนึ่งของการประหยัดต้นทุนในการผลิต ซึ่งในการผลิตดังกล่าวไม่ได้หมายความว่าหน่วยธุรกิจที่มีขนาดเล็กมีกำลังการผลิต หรือมีต้นทุนในการใช้ปัจจัยการผลิตน้อย จะเสียเปรียบหน่วยธุรกิจที่มีขนาดใหญ่เสมอไป เนื่องจากหากหน่วยธุรกิจขนาดเล็กสามารถสร้างความแตกต่างทางด้านสินค้า หรือมีปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวย เช่น สถานที่ทำการผลิตอยู่ใกล้แหล่งขนส่ง จึงทำให้ต้นทุนในการผลิตต่ำกว่าหน่วยธุรกิจขนาดใหญ่ จนตัวสินค้าเป็นที่นิยมของผู้บริโภคที่จะยอมจ่ายราคาที่สูงกว่าของผู้ผลิตรายอื่น ๆ ก็จะทำให้หน่วยธุรกิจขนาดเล็กมีลักษณะการผลิตสินค้าจำนวนเท่ากัน แต่สามารถ

ใช้ปัจจัยการผลิต หรือต้นทุนได้มีประสิทธิภาพกว่า เราเรียกการประหยัดในลักษณะนี้ว่า เป็นการประหยัดอย่างแท้จริง (Real economies of scale) แต่หากการประหยัดต่อขนาดดังกล่าวไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การผลิตที่มีประสิทธิภาพ แต่เป็นผลมาจากการผูกขาดของอำนาจซื้อหรือผูกขาดกับหน่วยธุรกิจอื่น ๆ ด้วยแล้ว เราจะถือว่าเป็นการประหยัดต่อขนาดทางการเงิน (Pecuniary economies of scale)

โดยปกติการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการผลิตและต้นทุนเฉลี่ยในระยะยาว ในตำรา เศรษฐศาสตร์ทั่ว ๆ ไป มักจะกระทำกันภายใต้หัวข้อเรื่อง economies and diseconomies of scale ซึ่งหมายถึงการเพิ่มขึ้นของปัจจัยทุกชนิดในสัดส่วนเดียวกัน แต่ในความเป็นจริงในการขยายการผลิตออกไป หน่วยธุรกิจอาจจะไม่ได้เพิ่มปัจจัยคงที่และปัจจัยผันแปรในสัดส่วนเดียวกัน กิจกรรมจึงมี การผลิตที่ใหญ่ขึ้นในความหมายของ economies and diseconomies of size มากกว่าจะเป็นใน ความหมายของ scale อย่างไรก็ตามมักจะมีการใช้คำทั้งสองปะปนกันไป โดยเมื่อกล่าวถึงการ ประหยัดและการไม่ประหยัดต่อขนาด จะหมายถึงการประหยัดและการไม่ประหยัดที่เกิดขึ้นเมื่อ กิจกรรมมีขนาดที่ใหญ่ขึ้นด้วย (นราทิพย์, 2547)

การวัดการประหยัดต่อขนาดมีวิธีการวัด 3 วิธีหลัก ตามความแตกต่างของคำจำกัดความ และเทคนิคในการนำข้อมูลมาใช้เพื่อวัดการประหยัดต่อขนาดของอุตสาหกรรม คือ วิธีแรก เริ่มใช้ ในปี พ.ศ. 2473 โดยการประมาณฟังก์ชันต้นทุนเฉลี่ยจากข้อมูลไขว้ในหลาย ๆ อุตสาหกรรม วิธีที่ สอง นำมาใช้โดยโจ เบน (Joe Bain) ทำการออกแบบสำรวจความคิดเห็น เพื่อประมาณขนาดความ เหมาะสมของโรงงาน และระหว่างโรงงานที่ทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาด วิธีที่สาม เริ่มใช้ในปี พ.ศ. 2501 เป็นการวัดความสามารถในการอยู่รอดของกิจการ (Survivor technique) (Shepherd, 1967) ถูกนำมาใช้ในการตรวจสอบลักษณะของผลได้ต่อขนาดของโรงงานผลิตเหล็ก โดยจอร์จ เจ. สติกลเลอร์ (George J. Stigler) ซึ่งได้ทำการศึกษาโดยแบ่งโรงงานผลิตเหล็กออกเป็นสามขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่าเปอร์เซ็นต์ผลผลิตของโรงงานเหล็กขนาดเล็กที่สุด และขนาดใหญ่ที่สุดมีจำนวนลดลงในขณะที่โรงงานเหล็กขนาดกลางมีจำนวนมากขึ้น เมื่อ เปรียบเทียบกับปริมาณผลผลิตเหล็กทั้งหมดในตลาด (สมศักดิ์, 2545)

ตามที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการศึกษากการประหยัดต่อขนาด เพื่อวัดประสิทธิภาพการ ดำเนินงานของหน่วยผลิต มีวิธีวัดที่สำคัญ ๆ 3 แบบด้วยกันคือ

แบบที่ 1 การใช้อัตรากำไร (Profit rates) เป็นการศึกษาทางด้านกำไรของความสัมพันธ์ ระหว่างขนาดของหน่วยผลิตต่ออัตรากำไรของหน่วยผลิต นั่นคือ ถ้าหน่วยผลิตที่มีขนาดใหญ่

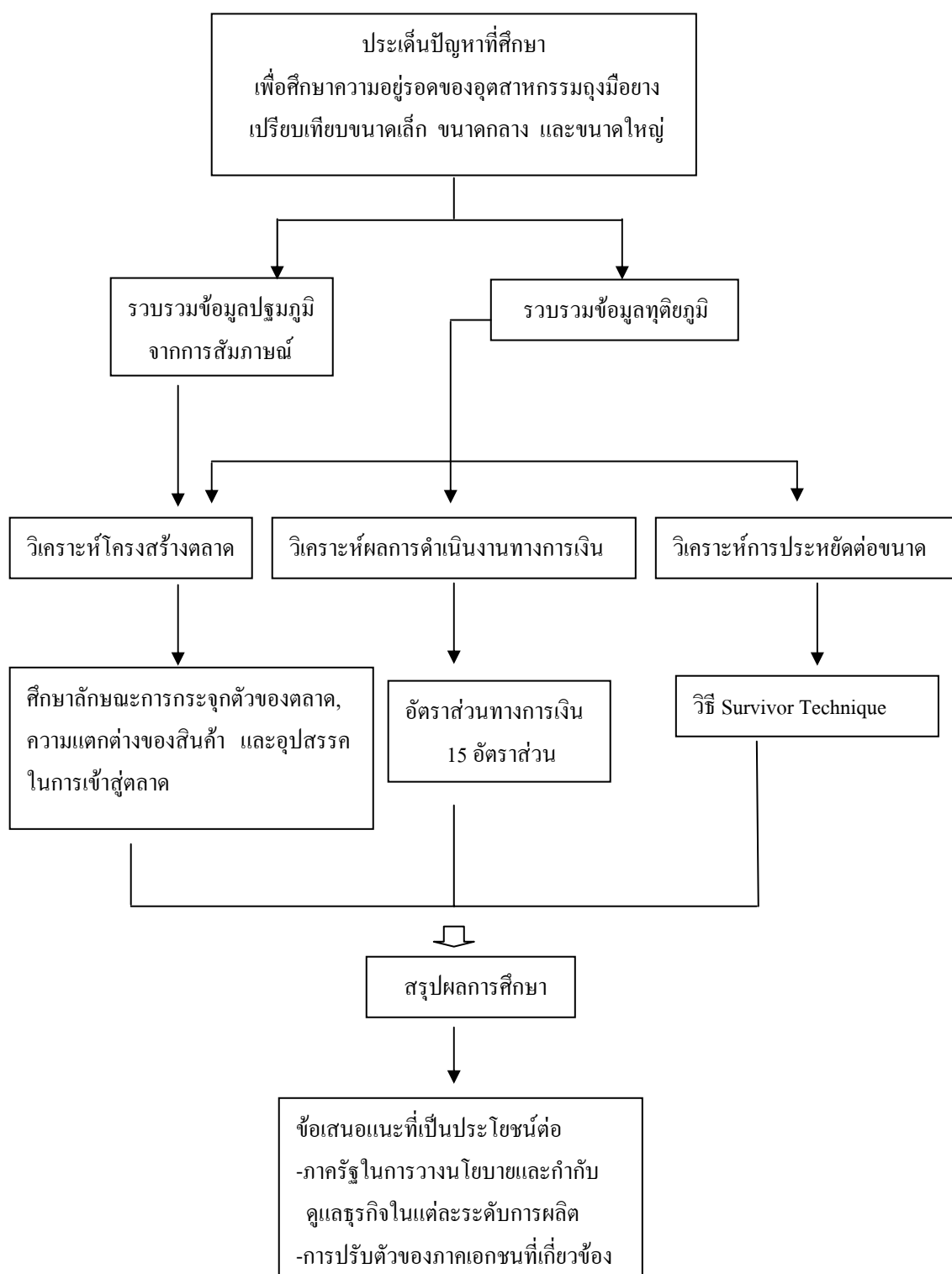
สามารถมีการประหยัดต่อขนาดแล้วหน่วยผลิตขนาดใหญ่จะต้องผลิตสินค้าได้ถูกกว่าและมีประสิทธิภาพมากกว่าหน่วยผลิตขนาดเล็ก ทำให้หน่วยผลิตขนาดใหญ่ได้กำไรในอัตราที่สูงกว่า (ถ้ามีการกีดกันการเข้าสู่อุตสาหกรรม) แต่อย่างไรก็ตามอัตรากำไรที่สูงอาจจะเนื่องมาจากอำนาจในการผูกขาดของธุรกิจ ซึ่งมีใช้มาจากการเกิดการประหยัดต่อขนาดที่แท้จริง

แบบที่ 2 การใช้ข้อมูลทางด้านต้นทุนเป็นตัววัด (Statistical estimation) วิธีนี้ใช้ข้อมูลของต้นทุน-ผลผลิต ในการศึกษาถึงการประหยัดต่อขนาด

แบบที่ 3 การวัดความสามารถในการอยู่รอด (Survivor technique) โดยการจัดแบ่งโรงงานหรือธุรกิจออกเป็นขนาดต่าง ๆ แล้วพิจารณาประสิทธิภาพของโรงงานแต่ละขนาดว่ามีประสิทธิภาพในการผลิตมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้โดยดูจากส่วนแบ่งของตลาดที่โรงงานได้รับเมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ถ้าโรงงานได้รับส่วนแบ่งของตลาดลดลง แสดงว่าขนาดการผลิตของโรงงานไม่มีประสิทธิภาพ หรือมีต้นทุนต่อหน่วยเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจเนื่องมาจากมีขนาดของโรงงานที่เล็กหรือใหญ่เกินไป สำหรับโรงงานที่มีส่วนแบ่งตลาดเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้น ก็แสดงว่าอาจขนาดการผลิตของโรงงานมีประสิทธิภาพ หรือมีต้นทุนต่อหน่วยในระยะยาวต่ำกว่าธุรกิจอื่น ๆ ในอุตสาหกรรมเดียวกัน (วิไลวรรณ, 2538)

เนื่องจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมถุงมือยางในประเทศไทยบางอย่างไม่เป็นที่เปิดเผยมากนักจึงเป็นข้อจำกัดในการศึกษา ดังนั้นในการศึกษาการประหยัดต่อขนาดครั้งนี้จึงใช้ Survivor technique เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ โดยพิจารณาจากอัตรากำไรเฉลี่ยต่อสินทรัพย์รวมและอัตรากำไรสุทธิก่อนหักภาษีต่อสินทรัพย์รวม

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการศึกษา